

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

4. Quibus modis dissolvantur Sponsalia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

lata sint Sponsalia; nam ratio, quam assignat ibidem Pontifex, valet pro quibuscunque Sponsalibus, etiam mutuo consensu dissolutis, nempe quia *inhonestum videtur, ut matrem habeat, cujus filia fuit sibi desponsata*. Dissentiunt nihilominus pro casu, quo Sponsalia dissolvuntur mutuo consensu. Barb. Pont. Palao, Gonz. lo. cit. Engel hic §. 6. n. 3. & alii, qui dictam declarationem ab Alex. VII. approbatam ignorasse censendi sunt. Hi cum Farinac. opponunt 1. declarationem aliquam Cardd. 2. Sic arguunt: impedimentum publicæ honestatis fundatur in mutuo consensu: ergo eo sublato tollitur quoque ipsum; cum omnis res eo modo dissolvatur, quo colligata est c. 1. & l. 35. ff. de R. J. 3. Sponsalia sunt principale, impedimentum publicæ honestatis est accessorium: sed ruente principali ruit & accessorium. R. ad 1. Illa declaratio est antiquior, & non ita approbata à Pontifice, sicut illa, quam nos adduximus; deinde, ut notat Pignat. in ea tantum dicitur, quod Sponsalia per mutuum dissensum fiant invalida, non plus. Ad 2. *dist. Ant.* fundatur in fieri, seu per mutuum consensum primo oritur. C. *Ant. in conservari*, ita ut ultra consensum non amplius duret. N. *Ant. & Conf.* & retorq. argum. in Sponsalibus alio modo dissolutis, præsertim per mortem unius, ubi etiam mutui consensus cessat. Vel aliter *dist. Ant.* fundatur in mutuo consensu per accidens, quia Ecclesia annexuit hoc impedimentum. C. *Ant.* per se. N. *Ant. & Conf.* Sicut igitur principaliter ex Jure & dispositione Ecclesiæ, & non ex consensu mutui natura oritur hoc impedimentum, ita manebit etiam cessante consensu mutuo, à quo nec introductum est, nec dependet saltem in conservari. Ad 3. retorq. argum. in Sponsalibus alio modo quam mutuo consensu dissolutis. Dein impedimentum publicæ honestatis non est propriè accessorium, sed potius effectus Sponsalium, non ex natura rei resultans, sed ex lege Ecclesiastica per accidens annexus Sponsalibus.

§. IV.

Quibus modis dissolvantur Sponsalia.

48 Sciendum 1. Modos, quibus Sponsalia semel validè contracta rursus solvuntur, esse in duplici classe. Præterquam enim quod per mortem unius, sicut ipsum Matrimonium, tollantur, sæpe dissolvuntur vel ipso Jure ex utraque parte: vel per rescissionem, recessum, & liberam voluntatem unius, cui datur justa causa resiliendi, quamvis posset non resilire. Ipso Jure & ex utraque parte dissolvuntur 1. mutuo consensu, vel potius dissensu. 2. Dissensu unius pubertatem adepti, si impubes contraxit Sponsalia. 3. Per impedimentum superveniens, propter quod vel validè, vel licitè, non potest amplius contrahi Matrimonium: invalidum reddit superveniens affinitas, professio Religiosa,

susceptio Ordinis Sacri, actuale Matrimonium cum alia persona &c. illicitum vero efficit superveniens votum Religionis ingrediendæ, & juxta multos Sponsalia posteriora, quibus accessit copula carnalis, vel juramentum. 4. Per lapsum temporis, si quod præfixum est finiendæ obligationi.

Sc. 2. Per rescissionem seu recessum ex libera voluntate unius, cui nempe ex altera parte tacitè vel expresse, justè vel injustè præbetur sufficiens causa resiliendi, Sponsalia dissolvi posse 1. Propter compartis dolum in contractu sponsalium commissum. 2. Propter diuturnam illius post contracta Sponsalia absentiam, vel dilationem diuturnam executionis. 3. Propter ingressum in Novitium Religiosi Ordinis. 4. Propter votum simplex castitatis, aut cælibatus, aut SS. Ordinum post Sponsalia editum. 5. Propter Sponsalia licet invalidè contracta cum alia persona. 6. Propter fornicationem sublequentem: idem est de fornicatione spirituali, sive de lapsu in hæresim. 7. Propter aliam notabilem mutationem supervenientem, vel primum ex postfacto detectam, si nimirum tanta sit, ut, si ab initio tale quid adfuerit, vel cognitum fuisset, Sponsalia non fuissent contracta. De his verò causis, propter quas uni, scilicet innocenti, datur facultas resiliendi, si velit, notandum est, quod si cognita tali causa & jure resiliendi nihilominus ratificet Sponsalia vel verbis, vel factò, præsertim copula carnali, resilire ipsi non amplius liceat, eò quod censeatur juri suo renuntiassè, arg. l. 13. §. fin. ff. ad L. Juliam de Adult.

Sc. 3. Modos utriusque classis dissolvendi Sponsalia enumeratos deinceps per varias assertiones magis explicatum iri, excepta quibusdam, quos differemus ad alios Titulos, nempe quando dissolvuntur Sponsalia per dissensum pubertatem adepti, per actuale Matrimonium, aut fortè etiam per Sponsalia posteriora, quibus accessit copula vel juramentum, per Religionis aut castitatis &c. votum: de his enim commodius agemus in loco magis proprio. Scilicet ad Titulos de Desponsatione Impuberum: de Sponsaliorum: Qui Clerici vel voventes &c. Rectè tamen hoc loco examinabimus etiam questionem, an ad dissolutionem aut recessum à Sponsalibus requiratur auctoritas Judicis Ecclesiastici, vel an propria auctoritate fieri possit.

Dico 1. Sponsalia, licet juramentò, vel votò, vel etiam carnali copula essent firmata, mutuo consensu sponforum dissolvuntur. Communis ex c. 1. de R. J. ibi: *omnes res, per quasunque causas nascitur, per eandem dissolvitur*: sed omnis contractus, qualis etiam sunt Sponsalia c. 2. b. t. nascitur ex consensu mutuo: ergo etiam consensu, vel potius dissensu mutuo dissolvuntur; excepto tamen Matrimonio. Non obstat juramentum, quia in favorem contrahentium ad firmandum contractum adjicitur, cui renuntiare possunt, & sic

& sic principali sublato cessat quoque jura-
mentum velut accessorium. Quando in c. 2.
et. dicuntur Sponsi *modis omnibus inducendi*,
ut *præstam fidem juratam servent*, sermo est de
calu, quo non uterque vult Sponsalia solve-
re, sed unus tantum. Nec obstat *Votum*, quo
forte Sponsi se obligarunt ad Matrimonium,
fortassis quia putabant se in calibatu non
fore continentes; nam tale votum redun-
dans in gratiam hominis non aliter acceptat
Deus, nisi in quantum acceptat homo, in
cujus gratiam fit, nec diutius. Nec obstat su-
pervenienti Copula carnalis; quia hæc per
se nullam vim aut insolubilitatem addit
Sponsalibus. Oppones. Sponsalia per co-
pulam subsecutam transeunt in Matrimo-
nium, quia præsumitur facta animo marita-
li ad excludendum fornicationis peccatum,
per c. 15. & 30. h. t. ergo facit indissolubilia.
R. quamvis id de Jure Antiquo verum fue-
rit, defacto tamen à Tridentino annullata
sunt Matrimonia sine præsentia Parochi &
testium contracta, adeoque sustulit Matri-
monia præsumpta ex copula. Cæterum
ad hanc Sponsalium dissolutionem requiritur
consensus ex utraque parte liber à frau-
de, & metu gravi injuste incusso; cum re-
missio obligationis sit species donationis.
Unde in conscientia tutus non est, qui con-
sensum Sponsæ extorquet per minas, v. g.
dicendo: *Si te ducere debeo, & tu me non di-
misis, instar mancipii te habebō, dñe te tractabo &c.*

Dico 2. Quamvis Sponsalia solvantur per
supervenienti impedimento dirimens Mat-
rimonii, v. g. impotentiam, affinitatem
ortam ex copula illicita cum consanguinea
Sponsæ &c. cum ad impossibile nemo obli-
getur, l. *impossibile ff. de R. J.* Si tamen
impedimentum oriatur ex culpa unius, atque
tale sit, in quo possit & soleat dispensari, is
probabiliter tenetur regulariter petere dispen-
sationem, si pars innocens velit. Ratio: quia
qui culpabiliter ponit impedimentum Mat-
rimonii, injuste & graviter violat jus alte-
rius: ergo ex justitia tenetur hoc jus repa-
rare removendo impedimentum, si potest:
atque potest petendo dispensationem, si im-
pedimentum sit dispensabile. Addidi tamen,
regulariter, nisi nimirum sine expensis extra-
ordinariis, vel graviore suo damno dispen-
sationem obtinere non posset. Confirmatur:
si non tenetur talis petere dispensationem,
facile ipsi est se liberare ab obligatione spon-
salitia, scilicet ponendo impedimentum Mat-
rimonii, v. g. fornicando cum consanguinea
Sponsæ: sed hoc foret indecens & ini-
quum, cum ex sua malitia reportaret com-
modum. Oppones 1. Ad impossibile nemo
tenetur: sed dispensatio, utpote pen-
dens à voluntate Principis, reputatur inter
quasi impossibilia, arg. l. 137. §. 6. ff. de V. O.
2. Dispensationes sunt vulnera legum, & per
eas quasi læduntur Jura: ergo ad reparatio-
nem juris alicujus privati nemo obligari po-
test ad petendam dispensationem. R. ad 1.
dispensatio dari non solita, vel valde diffi-

Lib. IV. R. P. Viti Piclar.

cultus obtinibilis, reputatur inter quasi im-
possibilia; non vero facile & sine magnis in-
commodis, vel saltem cum minori, quàm
pateretur pars læsa, obtinibilis. Ad 2. Quam-
vis per se major debeat esse favor & custodia
legum, quàm juris privatorum; nihilominus
tamen quia ipsa Jura dispensationes permit-
tunt ex iustis causis, nihil fit contra Jura,
si petatur dispensatio, cujus petitionem ur-
get jus alicujus privati læsum, si iste priva-
tus urgeat petitionem. De reliquo, licet se
offerat ad petendam dispensationem, qui
impedimentum posuit, innocens tamen non
tenetur illam admittere.

Dico 3. Quamvis Professio Religiosa, uti 53
& susceptio actualis Sacrorum Ordinum,
dissolvant quidem Sponsalia, quia utraque
est impedimentum dirimens Matrimonii
contrahendi, per c. 7. de *convers. conjug. c. 1.*
Qui Clerici, & Extrav. Antiqua Joan. XXII. de
Voto. Licite tamen non suscipitur Ordo sa-
cer post Sponsalia jam contracta, ignorante
vel invitâ sponsa (quamvis licite emittatur
Professio Religiosa) ut habet verior cum
Sanch. l. 1. d. 47. n. 3. contra Pontium, Go-
bat, Laym. Ratio est, quia nec Naturali
aut Divino, nec Humano Jure conceditur
sponso post datam alteri fidem sponsaliti-
am suscipere Ordines Sacros, & sic privare spon-
sam jure suo: conceditur tamen in c. 7. &
Extrav. cit. Professio Religiosa; ibi enim
habetur, quod Sponsalibus, etiam de præsen-
ti, insit hæc tacita conditio, *nisi Religionem in-
travero*: talis autem conditio iis inesse quo-
ad susceptionem Ordinis non probatur. Et
hinc Ordinarii diligenter inquirunt, an ordi-
nandus non sit ligatus Sponsalibus. Oppo-
nes. Votis inest hæc conditio, *nisi quid perfe-
ctius, vel statum perfectiorem elegero*: ergo etiam
Sponsalibus; atqui status Sacerdotalis est per-
fectior Matrimonio: ergo Sponsalibus inest
hæc conditio, *nisi statum Sacerdotalem, vel Ordinem*
Sacros suscepero: ergo licite suscipitur Ordo Sa-
cer, & sacerdotalis, R. N. Conf. & parvi, nam vota
sunt soli Deo, de quo recte præsumitur, quod
ipsi præplaceat, quod perfectius est: Sponsalia
autem sunt promissio homini facta, qui atten-
dit potius suam utilitatem, quàm id, quod in
se melius & perfectius est. Certè hoc mo-
do possent negligi omnes promissiones ho-
minibus factæ, etiam juratæ, si eas liceret in-
fringere propter aliquid melius: sic posses
Ecclesiæ donare equum, quem homini jam
promiseras: sic post Sponsalia licite elige-
res statum cælibatus in sæculo & sine susce-
ptione Ordinis Sacri; quia cælibatus etiam
est perfectior status quàm Matrimonialis
&c. Quæ sunt falsissima. Causa, cur liceat
Religionem ingredi cum præjudicio Spon-
sæ, non est præcise, quod Religio sit status
perfectior, sed quia intuitu status tam perfe-
cti id à Jure concessum est. Quid sentien-
dum de voto Religionis, Ordinis Sacri, Ca-
stitatis &c. Sponsalia vel subsequente vel
antecedente, patebit ex dicendis *tit. 6. Qui*
Clerici vel voventes.

C 2

Dico

54 Dico 4. Per lapsum temporis, quod Sponsalibus præfixum est à contrahentibus ad obligationem finiendam, solvuntur quidem Sponsalia ex utraque parte, si absque ullius culpa, vel ex culpa utriusque intra illud tempus non secutum est Matrimonium: ex parte verò unius tantum, scilicet innocentis, si ex culpa (vel etiam mora inculpabili) unius tantum non est secutum. Pars prior fundatur in *c. 85, de R. J. in 6. ibi: contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur.* atque sic sentit cum Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 16.* Palao, Illung, Sanch. *l. 1. d. 53. n. 6. 8.* censetur enim utraque pars mutuo consensu recedere à Sponsalibus, quorum terminum, finiendæ obligationi adjectum, præterlabi studiose permittit, sive culpabiliter, sive inculpabiliter, eò quod talis terminus sit adjectus per modum conditionis, qua non implera, cessat obligatio. Posterior pars, quam tenet idem Sanch. *ib. cit.* & P. Wiestner *n. 116. 117.* colligitur ex *c. 22. h. 1. vi* cuius tantum ille liberatur ab obligatione, penes quem non stetit, quin ad statutum terminum Matrimonium consummaverit, id est, contraxerit. Nec decet, ut, qui suâ culpâ Matrimonium suo tempore neglexit contrahere, ferat commodum & deobligetur. Dixi, quod præfixum est ad obligationem finiendam; si enim certum tempus fuisset adjectum, & præfixum obligationi implendæ seu non differendæ, ac per modum termini, à quo incipiat obligatio in actu secundo, ita ut ante adventum talis temporis executio Sponsalium efficaciter urgeri non possit. v. g. Si sponsi sibi mutuo promitterent Matrimonium sequenti Paschate, vel intra hunc annum contrahendum; elapso hoc termino non finiretur obligatio: ut habet communis ex *c. 6. de dolo*, & ex hac ratione, quod taliter contrahentes sibi duplicem imponant obligationem, unam absolute contrahendi Matrimonium, alteram non differendi ultra certum tempus; prima semper manet, licet altera lapsu temporis deficiat; & obligatio, quæ debuisset impleri intra certum tempus, impleta tamen non est, non cessat: sic si non solvisti annuos census hoc anno, non liberaris ab obligatione solvendi eosdem postea.

55 Oppones 1. cum Sanch. Pontio, Sporer &c. Imputari non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum. *c. 41. de R. J. in 6.* Simile quid habetur *c. 66. eod. & c. 22. cit.* ergo si utraque pars non fuit in culpa, quò minus secutum sit Matrimonium termino finiendæ suæ obligationi in Sponsalibus præfixo, neutri parti aliquid imputari debet, & ex neutra dissolvuntur sponsalia, sed terminus habetur pro non adjecto. 2. Cum Bosco & Reiffenstuel *n. 221. h. 1.* contra secundam partem assertionis. Contractus ex conventionem legem accipiunt: ergo solvuntur Sponsalia ex utraque parte, quibus adjectum est certum tempus, quo expirent, licet culpâ unius tantum non sit secutum Matrimonium: sic, si culpabiliter hodie

non recites Breviarium, non teneris amplius refarcire obligationem præterita diei bis illud recitando; quia hæc obligatio est annexa diei, & eo expirante expirat. *ex. ad 1. N. Conf. vel dist. Conf.* Neutri parti aliquid imputari debet in culpam, vel poenam propriè dictam. *C. Conf.* Imputari non debet in damnum, vel in dissolutionem Sponsalium ex conventionem conditionatâ sub certo temporis lapsu decretam, *N. Conf.* Illa jura habent locum in priori, non in posteriori sensu. Ad 2. Contractus quidem legem accipiunt ex conventionem, at non expellunt tantum, sed etiam tacitâ, quæ tum ex natura rei tum ex dispositione Juris contractui inest: æquitas autem naturalis, & leges positivæ, volunt, ut contrahens non ferat commodum ex sua culpa, aut mora, atque compenset, quod alteri per suam culpam aut moram abstulit, adeoque ut Matrimonium debito tempore non contractum adhuc contrahat, si velit altera pars. Obligatio de recitando Breviario non est ad rem quia non oritur ex conventionem, sed ex lege, & quidem non respiciente utilitatem aliquis compartis.

Dico 5. Deceptio & dolus accidentalis, si fuit causa contractus, præbet alteri parti nullam rationem resiliendi à Sponsalibus. Ita sentire debent, qui nobiscum *ad 11. de Dolo & Contum. in lib. 11.* docent, quod dolus accidentalis antecedens, seu dans causam contractui bonæ fidei, eum non irritat *per Jure*, sed faciat tantum rescindibilem. *Dicit 1. Accidental.* nam si dolus vel deceptio esset substantialis & circa personam ipsam, tolleretur consensus & utique irritaret contractum. 2. Si fuit causa contractus, ita ut, si scivisset contrahens, rem non ita se habere, uti dixit altera pars, non contraxisset Sponsalia, v. g. Si persuasus à sponsa, se virginem, divitem, nobilem &c. mentiente, contraxisset Sponsalia. Sed hinc

Quæres, an volens contrahere Sponsalium teneatur manifestare suum defectum, propter quem fortè, vel probabiliter non contraheret secum altera pars, si eum sciret? *ex. si defectus est occultus*, neque notabile damnum allaturus aut molestiam alteri parti, si sine probro suo manifestare non potest, modò non positivè affirmet vel neget qualitatem, quæ inducere credatur alteram partem ad sponsalia, si adsit, vel abstergere, si absit. Sic Sponsa non tenetur prodere fornicationem suam cum alio habitam sine impregnatione, ignobilitatem, pauperatatem, leves defectus corporis, vel animi &c. Partim quia sic fert usus, in tacita conventionem hominum fundatus, nec infertur alteri parti injuria, cum eidem simile jus competit, suos defectus non manifestandi, vel, si infamia metuatur, etiam celandi, sine mendacio tamen: partim quia pars decepta tibi imputare debet, quod non fuerit accuratus. Econtra tenetur manifestare defectum, qui repugnat substantiæ Matrimonii, vel qui

noxius foret alteri, vel notabilem difficultatem afferret, uti est lepra, paralyſis, morbus gallicus, mores perſiti ſine animo corripibendi, infamia honeſtam familiam deturpatura, ſterilitas, imprægnatio facta ab alio, &c. Ratio; quia huiusmodi defectus deberent etiam poſt contracta jam Sponsalia manifeſtari, eo quod aliis ſequerentur infauſta Matrimonia, diſſenſiones, divortia, &c. Adde, quod compars aliunde reſciens huiusmodi defectus poſſet diſſolvere ſponsalia jam contracta, quod ſine grandi diſguſtu & incommodis, quæ imputarentur parti decipienti, vix feret: ergo ad hæc evitanda prius manifeſtari debent iſti defectus. Vid. Gobat in *Experim. Theol.* iv. 10, c. 6. ſu 9, a n. 307. Palao, Illung &c.

Dico 6. Si Sponſus inſciâ vel invitâ Sponſa ſe conferat in alienas terras animò mutandi domicilium; vel ſine animo quidem mutandi domicilium, ſpes tamen non ſit, cum brevi rediturus; ſtatim licet Sponſa à Sponsalibus, etiam iuratis, reſilire, ſive cauſa diſceſſus fuerit neceſſaria ſive voluntaria. Text. & DD. in c. 5. h. 1. Ratio; quia talis diſceſſus vel diuturna abſentia eſt quædam tacita renuntiatio Sponsalium, quam proin ſponſa acceptare poteſt, & Sponsalia ſolvere, ſi velit; neque cenſenda eſt ſe voluiſſe obligare ad tam diu exſpectandum (præſertim ubi periculum inconſuetudinis, aut aliæ nuptiæ aliud ipſi ſuadeant) multò minus ad mutandum domicilium. Adde, quod Sponſus non videatur dignus, ut exſpectetur diutius, qui dignatus non eſt ſponſam de diſceſſu, vel emanſione diuturna præmonere, vel ejus conſenſum requirere. Dixi 1. Animò mutandi domicilium, ſeu non redeundi; textus enim c. cit. adhibet verba terram dimiſi, quod facere non cenſentur, qui ſtudioſum vel alterius negotii cauſa aliò ſe conferunt, arg. l. 2. C. de incolis. Dixi 2. vel ſine animo &c. ſpes tamen non ſit, cum brevi reverſurus: ſiquidem ſi ſponſus abiſſet in locum vicinum, vel ſpes foret, brevi reverſurum, exſpectandus eſſet, vel requirendus, ut convento tempore, aut ſine ulteriori dilatione impleat Sponsalia. Si verò de abſentis vel abſentis intentione, an voluerit mutare domicilium nec ne, aut an brevi rediturus ſit vel non, haud ſatis conſtat, per epistolam vel nuntium requirendus eſt, ut redeat & ſit promiſſis. Quodſi autem ob loci diſtantiã vel aliam cauſam id fieri non poſſet, Judex Eccleſiaſticus adeundus, qui attentis circumſtantiis arbitretur, an ſpes ſit celeris reditus, ac ſponſa ad ſponsalia cum alio transire poſſit, nec ne. P. Wex in *Ariadne* p. 5, tr. 2. p. 2. controverſ. 7. n. 11. Porro ſi abſens requiſitus, ut redeat, is tamen nolit, vel etiam præſens requiſitus, ut Sponsalia impleat, tergi verſetur & diſſerat, aut implere recuſet abſque legitima cauſa, integrum erit Sponſa reſilire ac alteri nubere, niſi certum tempus eſſet præfixum, & illud necdum elapſum: quia frangenti fidem fides ſervanda non eſt.

Oppones. In l. 2. C. h. 1. & l. 2. C. de repud. § 9 jubetur Sponſa exſpectare Sponſi abſentis reditum per biennium, ſi is degat intra provinciam, per triennium verò, ſi extra provinciam migravit; imò juxta l. 17. ff. h. 1. adhuc diutius, ſi abſentia ſit neceſſaria, v. g. ob valetudinem: ergo non ſtatim reſilire licet, ſi inſciâ, aut invitâ ſponſa diſceſſit ſponſus, vel viciffim. R. Standum potiùs eſt Juri Canonico, quod in c. 5. cit. ſine præſcriptione temporis, & ſine ulla diſtinctione inter cauſas abſentia dat facultatem ad alia vota tranſeundi. Deinde Jus Civile, quod etiam extra caſum abſentia dat Sponſis licentiam reſiliendi, in dictis l. eandem abſolute non adimit intra biennium vel triennium, ſed fortè id duntaxat vult, quod Sponſa, antequam fluxerit biennium vel triennium &c. propter abſentiam Sponſi reſilire cupiens non lucretur arrham, & donata ob nuptias, bene tamen poſt illius temporis lapſum reſiliens. Securiffimè proceditur, quod ſuadent Palao, Gutierrez, & alii, ſi negotium committatur Judici Eccleſiaſtico, ſaltem ubi eſt dubium de ſufficientia cauſa reſiliendi, uti etiam, an dilatio executionis in ſponſo præſente ſit nimia, nec ne.

Dico 7. Per ingreſſum in Novitiatum Religioſi Ordinis non quidem ſolvuntur Sponsalia ex parte ingredientis, remanenti tamen in ſæculo datur juxta cauſa reſiliendi, ſi velit. Ita valde communis hodie cum Suar. Laym. Palao, Pellizar, Buſenbaum, Perez, Zœſ. Vallenſ. Wieſtner ad tit. Qui Clerici vel For. n. 31. contra S. Thom. 4. diſt. 27. q. 2. a. 3. ad 1. uti citatur ab Adverſariis, Durand. Amillam, Covarr. P. Schmier de Sponsal. p. 1. c. 5. n. 41. qui docent, obligationem Sponsalium manere ex utraque parte, tam remanentis in ſæculo, quam ingredientis: item contra Sylv. Roſignolo, & Sanch. l. 1. d. 42. n. 5. qui putant, ex neutra parte obligationem permanere, & ſponsalia ſolvi totaliter. Pars poſterior ſuadetur 1. quia ingredienti Novitiatum videtur tacitè renuntiare Sponsalibus: ergo remanenti dat jus pariter renuntiandi, ſi velit, ac ſe liberandi fide data. 2. Difficile nimis foret remanenti in ſæculo exſpectare per annum, nempe uſque ad Profeſſionem ingredientis cum periculo vel inconſuetudinis, vel negligendi aliud connubium opportunum & conveniens. 3. Quia probroſum aliquo modo eſt nubere viro (vel feminam ducere) aliquando jam Monachum induto & inconſtanti; inhaeret enim aliqua nota egredientibus è Monasterio: ergo non cenſetur ſe voluiſſe obligare ad exſpectandum egreſſum, vel Profeſſionem ingredientis Novitiatum. Pars prior ſic probatur 1. Ingreſſus in Novitiatum non ſolvit Sponsalia ex natura ſua, quia adhuc impleri poſſunt, caſu quo ingreſſus revertitur ad ſæculum: neque ex diſpoſitione Juris; quia nullum exſtat. 2. Pars remanens in ſæculo non tenetur cedere ſuo jure, ſicut innocens non tenetur cedere ſuo jure propter

fornicationem compartis, uti dicemus: ergo ingressus manet adhuc obligatus, licet obligatio maneat suspensa, donec emittat Professionem. 3. Si ingrediens liberaretur ab obligatione via aperiretur fraudibus; facile enim foret assumptione modica habitus Religiosi sibi viam aperire ad alia sponsalia, si quis fastidiret priora.

61 Oppones 1. Sponsalia non claudicant, sed essentialiter sunt mutua, uti §. 1. dictum: ergo vel ex utraque vel neutra parte solvuntur. 2. Professio Religiosa tollit Sponsalia tam de futuro quam de presenti ex utraque parte: ergo etiam ex utraque parte tolluntur sponsalia de futuro per ingressum in Novitium; quia etiam ingressus in Novitium est valde favorabilis, & Sponsalia habent imbibitam hanc conditionem semper, nisi statum perfectiorem elegero: Vel, nisi Religionem ingrediar. per c. 2. 7. de convers. conjug. 3. Et principaliter: contrahentes sciunt, vel scire debent, Sponsalibus inesse conditionem, nisi Religionem intravero: ergo, si pars alterutra ingrediatur Religionem, presumitur altera consentire, & velle expectare Professionem, vel reditum illius: ergo nec ex parte remanentis in sæculo tollitur obligatio. 4. Ingressus Novitium utitur jure suo & libertate sibi à Jure concessa: ergo non potest suo jure, quod habet adversus remanentem in sæculo quoad Matrimonium, privari ab isto per recessum à Sponsalibus. R. ad 1. dist. Ant. non claudicant initio, dum fiunt Sponsalia C. Ant. in conservari. N. Ant. & retorq. argum. in superveniente notabili mutatione, fornicatione compartis &c. in quibus casibus juxta Adversarios quoque innocenti resilire licet, & sic claudicare incipiunt sponsalia. Ad 2. N. Conf. & parit. Professio Religiosa ideo tollit, quia inducit impedimentum dirimens Matrimonii, & obligationem ad perpetuū manendum in Religione: tale impedimentum aut obligationem non inducit ingressus in Novitium. Illa conditio, nisi statum perfectiorem elegero, vel, nisi Religionem ingrediar, Sponsalibus imbibita, intelligenda est de ingressu Religionis per Professionem, per quam assumitur status perfectior, cui Jura ita favent specialiter; per ingressum enim in Novitium necdum assumitur status, cum sit via duntaxat ad statum, & stabilitatem ac firmitatem non habeat. Ad 3. Illa scientia dictæ conditionis facit tantum, ut Sponsi licite possint inire Religionem, atque Novitium, non verò ut remanens in sæculo teneatur expectare Professionem vel reditum ingressi: in illud per dictam scientiam presumuntur consensisse contrahentes Sponsalia, non in istud, ut probant nostra fundamenta. Nec privilegium ingredienti concessum debet prodesse egresso in præjudicium tertii, vel ejus, qui remansit in sæculo. Ad 4. C. Ant. N. Conf. vel dist. Conf. non potest privari jure ad Matrimonium invitus, trans. volens, aut voluntarie ponens justam causam, cur privetur, & altera pars resiliat. N. Conf. ac retorq. Argum. in eo, qui ex causa

necessaria, v. g. valetudinis, militiæ &c. quæ abest; talis enim habet jus non veniendi ad Sponsam, & sic differendi executionem Sponsalium: & tamen sponsa non tenetur expectare, sed potest alias nuptias contrahendo ipsum privare jure suo: imò non privat jure, quia istud cessat, si notabili tempore, sive culpabiliter sive inculpabiliter, differat impletionem Sponsalium, cum ad hoc se nunquam obligaverit Sponsa, vel pro tali casu ipsi jus nunquam dederit.

Dico 8. Fornicatio Sponsi, vel Sponsæ sponsalibus superveniens, dat innocentibus facultatem resiliendi. 2. Licet Sponsa forte fuerit vi oppressa. 3. Item fornicatio Sponsæ, præcedens Sponsalia, postmodum detecta. 4. Licet aliter quoad hoc videatur sentiendum de fornicatione Sponsi prævia, postmodum detecta. 5. Quod autem dictum est de fornicatione carnali tam Sponsi quam Sponsæ, intelligendum ferè etiam est de fornicatione spiritali, seu lapsu altius in hæresim Sponsalibus superveniente, vel præcedente quidem, sed ignorato. Pars 1. quam tenent ferè omnes apud & cum Sanch. l. 1. d. 55. n. 4. sumitur ex c. 25. de Jurejur. vi cuius in Sponsalibus etiam juramentis subintelligitur hæc conditio, si Sponsa contra regulam desponsationis non venerit: qui textus licet loquatur explicitè solum de Sponsa, intelligitamen debet etiam de Sponsi fornicatione cum alia, eo quod eadem ratio, quod licet contra regulam desponsationis faciat, atque suspectum se reddat de servanda fide etiam in Matrimonio, reperiatur in Sponsi. Nec Sponsi debent judicari ad imparia: & frangenti fidem fides frangatur eadem. Fides hic non debet accipi in eo sensu, quasi pars fornicans ageret contra promissionem suam (nam promisit quidem Matrimonium, sed non omissionem fornicationis) sed in sensu latiori, quod fornicans censetur alteram partem contemnere, & quasi repudiare, & que suspectum faciat de non servanda fide in conjugio. Confirm. propter adulterium tam sponsa innocens, quam Sponsus, instituitur divortium potest, uti hic supponitur: ergo à fortiori resilire à Sponsalibus tam sponsa innocens, quam Sponsus; nam turpius ejicitur, quam non admittitur hospes, c. cit. Pars 2. Quam contra Tabien. & multos defendunt cum Sanch. n. 7. plures colligitur ex c. 33. de conj. 27. q. 2. ubi permittitur Sponsi recedere à sponsa, violente rapta: ergo à fortiori, si fuerit violente oppressa; cum sponsa etiam per violentam & involuntariam violationem reddatur vilior. Accedit, quod difficulter constare possit, utrum non aliquo modo consenserit Sponsa: item an non conceperit prolem ex violenta oppressione. Pars 3. ex eadem ferè ratione; quia sponsa censetur notabiliter vilior esse propter fornicationem, si ea postmodum innotescat, & habetur pro defectu tali, quem, si Sponsus scivisset, non contraxisset cum ea. Adde, quod in Jure paria sunt, aliquid supervenire, & igno-

ignoranter præcedere, per c. 4. de Excepte, & l. 77. ff. de contrah. empt. l. 30. ff. de Testam. Tula. Pars 4. quam docet communis cum Sanch. d. 63. n. 9. lib. 1. Gobat, Coninck &c. contra Navar. & Schmier n. 110. ex eo, quia cessat dicta ratio; nam sponsus, qui prius aliam cognovit, non censetur in æstimatione morali tam vilis, quam sponsa cum alio fornicans, nec sponsa ita probrosum est, si ducat virum corruptum, ac sponso, si ducat sponsam ab alio corruptam: adeoque in uno casu innotescens fornicatio prius habitata censetur inducere notabilem mutationem, non in altero. Limitant DD. nisi postea deprehendatur, sponsum sæpius fuisse fornicatum (aut ex una prolem jam haberet) nam ejusmodi frequentia redderet infamem, & de incontinentia ac violanda fide conjugalī valde suspectum, atque notabiliter mutatum. Imò, licet sponsum semel tantum fornicationem ante sponsalia commississe postea innotescat, sponsam in foro conscientie non damnarem, si resiliet, eò quod notabilis mutatio ex parte sponsi videatur esse detecta, & utique virgo honesta non æquè intendat nubere viro impudico, qui per unam fornicationem jam aliquid se facit suspectum de fide Matrimoniali violanda, & aliquo modo vilem, quam pudico; licet pro foro externo propter auctoritatem DD. aliter judicari existimem. P. Kugler p. 3. de Sponsal. n. 15. Pars 5. desumitur ex can. 6. caus. 28. q. 1. c. 2. de divorti. & maxime ex eo, quod superveniens hæresis vel apostasia inducat notabilem mutationem in persona, de qua mutatione plura in assertionem seq.

Oppones 1. Major est turpitudine sponsæ fornicantis & vilitas inde resultans, quam sponsi: ergo propter fornicationem sponsi etiam post sponsalia commissam non licet resiliere sponsæ quamvis liceat sponso. 2. In can. 46. caus. 27. q. 2. habetur, quod sponsa rapta quamvis a rapto per vim violata sit, restitui debeat sponso: ergo violenta oppressio sponsæ non dat facultatem sponso resiliendi. Adde, quod uxoris violenta oppressio non præbeat viro justam causam divor-
 ti: ergo nec oppressio sponsæ causam resiliendi. 3. In c. 25. de Jurejur. sic dicitur: si quis juravit, se ducturum aliquam in uxorem, non potest opponere fornicationem præcedentem, sed subsequentem: ergo neque sponsa repudiari potest propter fornicationem ante sponsalia commissam, ac postea detectam, saltem si sponsalia sint jurata. 4. Paria sunt in Jure aliquid supervenire, & præcedere ignoranter; item esse & apparere, cum tunc censeatur fieri, quando innotescit: ergo etiam sponsa licet recedere, si fornicatio sponsi prius ignorata innotescat ex postfacto. 5. Sponsus ante sponsalia fornicatus facit se suspectum de violanda fide thori: ergo sponsa, si fornicationem illam resciat, habet justam causam resiliendi. R. ad 1. N. Conf. quia ratio, cur Sponsis liceat resiliere propter fornicationem post Sponsalia commissam, non tam

est vilitas inde resultans, quam violatio datæ fidei. Ad 2. Ibi est sermo de Sponsa non de futuro, sed de presenti, vel, si de illa velis esse sermonem, dico, reddendam esse sponso, eam postulantem. Ad id, quod additur, negatur paritas; plus enim requiritur ad divortium inter coniuges, qui nectuntur vinculo indissolubili, quam ad recessum à Sponsalibus, quæ sunt vinculum ex multis causis solubile. Ad 3. Ille textus intelligendus est de fornicatione præcedente à Sponso jam cognita tempore Sponsalium, uti notat gl. v. præcedentem, quo casu censetur remississe hanc maculam Sponsæ, ac illius mores approbasse. Ad 4. Paria sunt, quando est eadem ratio, ac idem inconveniens, si præcedat siue superveniat causa resiliendi, uti est in lepra, morbo gallico &c. At in fornicatione Sponsi & Sponsæ in communi æstimatione hominum non est idem inconveniens. Ad 5. N. Ant. Saltem pro foro externo, & si semel tantum & non frequenter fornicatus sit. Ratio dissolvendi Sponsalia propter fornicationem præcedentem unius ex Sponsis non tam est violatio fidei, sicuti est, quando fornicatio subsequitur Sponsalia, quam turpitudine ac vilitas inde inhærens personæ, quæ major esse censetur in Sponsa quam in Sponso.

Quæres, quid Juris si utraque pars, tam Sponsus quam Sponsa, post Sponsalia jam inita fornicetur cum aliis? An utrique, an uni, vel neutri resiliere licet? R. in hac re prorsus ancipiti puto, probabilius soli Sponso, non verò Sponsæ id licitum esse. Ita cum Sanch. d. 55. cit. n. 9. Pont. Gutierrez, Laym. Pirh. h. n. 62. communior, contra Palao, Tanner, Wiestner, P. Kugler, & P. Schmalzgr. n. 167. qui hanc facultatem resiliendi utrique parti concedunt: & contra Palud. Bonac. Rosignolo, & P. Schmier n. 116. qui eam neutri indulgent. Prob. nostra responsio. Duplex causa resiliendi à Sponsalibus reperitur in fornicatione, iis superveniente, scilicet violatio datæ fidei, & specialis turpitudine in personam fornicantem inde redundans: sed quando utraque pars fornicatur, cessat quidem ratio violatæ fidei, cum utraque pars eandem violaverit, & neutra violationem alteri objicere, ac proin neutra ex hoc capite resiliere possit, aut actionem adversus alteram instituere; ubi enim agitur civiliter, paria delicta mutua compensatione tolluntur. c. 6. de adult. l. 10. §. 2. l. ult. ff. de compensat. Et hinc neutri conjugum divortium licet instituere, si uterque commisit adulterium, c. 6. cit. At non cessat altera ratio, scilicet turpitudine personæ, quæ major est in Sponsa, quam in Sponso, & major ignominia redundat in eum, qui ducit corruptam, quam in illam, quæ nubet corrupto: propter quam diversitatem paulò ante concessimus cum communiori sententia Sponso recedere propter fornicationem Sponsæ Sponsalia præcedentem, & postea detectam, non verò Sponsæ, saltem si res ad forum

forum contentiosum deducatur. Ergo Sponsio resiliere licet in dato casu, non autem Sponsa, saltem pro foro externo. Confirmatur in exemplo: Titius debet Cajus 200. florenos, nempe 100. ex mutuo, & 100. pro equo: econtra Cajus debet Titio 100. pro labore aut opera impensa. In hoc casu licet Cajus facta compensatione debiti pro labore ad debitum ex mutuo non amplius obligetur Titio, Titius tamen adhuc obligabitur Cajus ad 100. ex alio capite, nempe propter equum.

65 Oppones 1. Vir & femina non judicantur ad imparia quoad fornicationem, per *can. 20. caus. 32. q. 5. & c. 6. cit.* ergo vel neutri vel utrique licebit resiliere, si utraque pars fornicetur. 2. Utraque pars violavit fidem fornicando: sed propter violationem fidei conceditur Sponsis resiliere *c. 25. de Jur. jur.* ergo utrique in nostro casu resiliere licet. 3. Casu quo Sponsus fornicatur prius, immediate cessat obligatio in Sponsa, & oritur jus resiliendi: sed semel extincta obligatio non reviviscit, nec jus resiliendi obtentum extinguatur, si postea fornicetur & ipsa, sed solum oritur & Sponsio jus resiliendi: ergo etiam Sponsa, sicut Sponsus, resiliere licet; consequenter utrique. 4. Fornicatio est tacita & virtualis renuntiatio Sponsalium: ergo sicut per renuntiationem mutuum formalem seu disensum cessant Sponsalia utrinque formaliter, ita per utriusque fornicationem cessant utrinque saltem tacite & virtualiter, seu radicaliter, dato jure resiliendi. Confirm. In Sponsalibus utrinque involvitur tacita conditio: obligo me ad Matrimonium, si compars contra regulam desponsationis per fornicationem non venerit, *c. 25. cit.* ergo, si hæc conditio cessat utrinque, utrinque cessabit & obligatio. Sicut v. g. si duo promississent commutare equos sub conditione utrinque posita, si equus non fuerit claudus, neuter obligaretur ad permutationem, si postea utriusque equus claudicaret, quamvis unus claudicaret turpius. 5. Si utraque pars fornicetur, utraque præbet causam diffidendi de observatione fidei conjugalis: sed hæc causa diffidendi præbet jus resiliendi: ergo utrique competit jus resiliendi. 6. Quando utrinque concurrunt æquale jus, activum & passivum, inducitur mutua compensatio etiam in delictis, per *l. 10. & ult. cit.* Sed si utraque pars fornicetur, utrinque concurrunt ex delicto jus æquale, activum & passivum, seu jus resiliendi à Sponsalibus, & obligatio recessum patiendi: ergo inducitur mutua compensatio, & neutri permissum est resiliere. Confirm. Si uterque conjux commisit adulterium, neuter potest petere divortium: ergo etiam, si uterque Sponsus fornicetur, neuter resiliere potest.

Et ad 1. *dist. Ant.* non judicantur ad imparia propter fornicationem, si jam sint conjuges, *trans.* si adhuc sunt Sponsi, *N. Ant. & Conf.* Cum Sponsalia ex una parte adhuc

possint dissolvi, ex altera verò parte fornicatio Sponsæ jus majus & speciale tribuat Sponsio propter majorem turpitudinem &c. quam fornicatio Sponsi tribuat Sponsæ, ad imparia seu inæqualiter judicari debent. Ad 2. *dist. min.* propter violationem fidei conceditur Sponsis resiliere, nisi utraque pars violet fidem, & hoc modo se privet jure resiliendi, quod aliàs habuisset, *c. Min.* Si utraque violet fidem, & sic jure resiliendi se privet. *N. Mi.* Ad 3. *dist. Ma.* immediate cessat obligatio Sponsæ, & oritur jus resiliendi conditionate, si ipsa servet fidem, *c. Ma. absolute.* *N. Ma.* Unde, si & ipsa postmodum fornicetur, ejus obligatio reviviscit, & jus extinguatur, quo prius us non est, æquum & ipsa fornicaretur. Exemplum habes in adulterio utriusque conjugis, *Ad. N. Ant.* vel *dist. Ant.* est virtualis renuntiatio conditionata, nisi & altera pars fornicetur, *trans. Ant.* absoluta, *N. Ant.* Ad Confirm. hoc ipso, quod conditio fidelitatis dicta in Sponsalibus, & neutra pars eam impleat, & fidelitatem servet, propter quod non servatam fidelitatem neutri resiliere fas est; cum neutra pars possit alteri obicere infidelitatem, & sic se liberare, ut patet rursus in adulterio utriusque conjugis: eo quod conditio, ex dispositione Juris alicui actui annexa, & cum non suspendat, nec faciat, ut resolvatur, tamen conditio deficiat, sed tantum præbet jus resiliendi, si non & altera pars contra conditionem ipso jure imbibitam agat. Unde disparitas est inter commutationem allatam equorum & Sponsalia; nam illi per conventionem partium est annexa conditio, si equus non fuerit claudus; & ideo illi, si illa conditio deficiat, nulla est, & nullam parit obligationem: econtra Sponsalibus conditio, si fidem servet compars, est annexa ex dispositione Juris, & ideo paria sunt, & obligationem statim producunt, rescindibilem tamen, si unus violet fidem, & non alter: consequenter si uterque violet, neutri assistit Jus. Ad 5. utraque pars fornicando præbet quidem causam diffidendi de observanda fide conjugali, si tamen ex utraque parte reperiat hæc causa, neutra habet, quod alteri obiciat, & cur eam repudiet, atque Sponsalia rescindat ex hoc capite: licet ex alio capite habeat Sponsus, non verò Sponsa. Ad 6. *N. Min.* vel *dist.* concurrunt ex delicto jus æquale ratione violatæ fidei, & ideo neutra pars agere adversus alteram ex hoc capite potest ad rescissionem. *c. Min.* jus æquale ratione turpitudinis ex fornicatione redundantis in Sponsos, *N. Min.* Neque dicas, causam resiliendi esse justam causam diffidendi de fide conjugali aliquando observanda, quæ causa datur ex utraque parte, & permanet semper, casu quo utraque pars fornicatur: negatur enim, quod hæc causa diffidendi, licet detur, obijci possit alteri parti, & propterea agi ad rescissionem Sponsalium: ut patet in exemplo de adulterio utriusque conjugis. Unde ad Confirmatio-

mationem dico, paritatem quidem esse inter utrumque Sponsum fornicantem, & inter utrumque conjugem adulterantem, in eo, quod neutra pars utrobique possit agere ad rescissionem vel divortium ratione violata fidei, quia utraque pars violavit, & neutra melioris est conditionis quoad hoc: disparitatem tamen esse in eo, quod Sponsalia sunt rescindibilia, non vero Matrimonium, atque ideo recte permitti possit Sponso jus resiliendi propter aliam causam, quam violata fidei; quam causam habet Sponsus, non vero Sponsa; quia nempe viro in communis hominum aestimatione, quæ in hac re recte attenditur, magis probrosum est ducere corruptam, utpote notabiliter viliorē factam.

⁶⁶ Dubitabis adhuc, an sufficientem causam resiliendi præbeant oscula vel tactus impudici, post Sponsalia exerciti vel admissi à Sponso vel Sponsa cum persona alia? R. cum Sanch. *n. 5.* Laym. Pirh. & aliis communiter, iterum distinguendo inter Sponsum & Sponsam; si enim Sponsa faciat vel patiatur talia, sponso fit potestas resiliendi; non vicissim, si sic agat Sponsus, nisi ejus oscula & tactus cum alia essent ita frequentes, ut merito timeretur, ne fidem quoque conjugalem suo tempore violaret. Ratio disparitatis est, quia non tantum dedecus est Sponsæ, nec adeo probrosum censetur, si nubat viro, qui semel vel iterum tales tactus vel oscula exercuit aut passus est, sicut Sponso qui duceret Sponsam, quæ impudice versata est cum alio. Non tamen desunt Neoterici, qui cum Palao, uti & P. Schmier *n. 122.* patent, æquale jus competere Sponsæ propter tactus impudicos Sponsi.

⁶⁷ Dico 9. Quælibet notabilis mutatio superveniens uni ex Sponsis, sive physica sit sive moralis, causam sufficientem præbet alteri, si velit, resiliendi à Sponsalibus. Communissima tum ex *c. 25.* sæpius cit. tum ex natura contractus Sponsaliti, qui cum ordinetur ad mutuum amorem, atque ad Matrimonium individuum vitæ Societatem inferens, majorem, quam alii contractus, libertatem ac resiliendi facultatem exigit. Unde semper imbitam hanc conditionem habere censetur: nisi notabilis mutatio intervenerit: si res in eodem statu permanferint &c. Dixi autem 1. notabilis, seu talis, propter quam executio Sponsalium notabiliter difficilior redditur, & infelices timentur exitus, vel tanta, ut, si pars altera illam prævidisset, Sponsalia non contraxisset: quænam autem mutatio in specie talis sit, pendet ex judicio prudentium, maxime Judicis; imò etiam, si dubium sit, standum est assertioni juratæ resiliere volentis; quia, an aliquis habuerit vel habuisset intentionem contrahendi Sponsalia, si hanc vel illam circumstantiam prævidisset vel scivisset, ipse solus scire potest, cum sit actus internus. 2. Superveniens: idem verò est, si circumstantia aut qualitas jam præexistisset tempore Sponsalium, quæ judicio pru-

Lib. IV. R. P. Viti Fichler.

dentum potuisset ab iis abstergere, postmodum verò primùm innotuisset, juxta superius dicta *n. 62. 63.* præsertim si dolose fuisset celata. 3. Sive physica sit, ut si alteruter Sponsorum incideret in lepram, paralytim, luem Gallicam, epilepsiam, phrenesim, phthisim, perpetuam oris graveolentiam, vel in alium morbum difficulter curabilem, aut contagiosum; si amitteret oculum, nasum, pedem, aurem, manum &c. (Gobat addit herniam, si ea impediatur laboribus ad sustentationem vitæ necessariis) si fiat claudus, surdus &c. Si sponsa notabiliter fieret deformior in facie, præsertim si formositas fuit causa contrahendi cum ipsa Sponsalia, propter quam subinde divites vel nobiles contrahunt cum pauperibus vel plebeis puellis, Gobat addit, si Sponsa reddatur, vel rescia- tur esse sterilis. 4. Sive moralis, nempe vel in moribus & bonis animi, vel in honore, vel fortunis, ut si Sponsus fiat (vel deprehendatur esse) moribus asper, durus & crudus, ebriosus, prodigus, aleator, vagabundus; si alteruter committat crimen grande, ex quo contrahit infamiam juris aut facti, uti est veneficium, latrocinium, homicidium, falsum, rapina, furtum &c. si vel inter ipsos Sponsos, vel eorum parentes aut consanguineos oriatur odium, dissensiones, aut inimicitia graves, & spes non sit reconciliationis, vel si hujusmodi incommoda, ex nuptiis oritura, prævideantur: si incidat in magnam paupertatem vel debita, magnam bonorum partem amittat, si promissa vel sperata dos solvi nequeat, ita ut onera Matrimonii difficulter sustententur: si utraque pars fiat pauper, ut notant Palao, Pontius, & Tambur. vel si paupertas prævideatur futura, aut privatio officii jam habiti. Palao de Sponsal. *d. 1. p. 28. n. 4.* & Pont.

Oppones 1. Si deformitas sponsæ superveniens est causa resiliendi in sponso, etiam vicissim deformitas sponsi superveniens erit causa resiliendi in sponsa: sed hoc est contra communem persuasionem. 2. Si sufficiat deformitas sponsæ, plerumque habebit causam resiliendi sponso: sed hoc modo labefactantur plerique contractus Sponsaliti. 3. Si sufficiant prævisa inimicitia inter parentes & consanguineos, in horum potestate erit sapissime turbare sponsalia: atqui hoc non expedit; ergo. 4. Si sufficiant inimicitia parentum, etiam sufficiat eorum contradictio, præsertim si addant minas exheredandi filium aut filiam, si hanc vel illam duxerit: sed sic raro firma erunt sponsalia, & eorum valor pendeat plerumque à parentibus. 5. Si superveniens unius ex sponsis paupertas justam resiliendi causam præbet, etiam supervenientes uni divitiæ, nobilitas &c. justam resiliendi causam dabunt: sed hoc est contra communem; ergo. R. ad 1. dist. Ma. etiam deformitas sponsi extraordinaria, & tanta, ut horrorem pareret, uti censetur esse *c. 25. de jurejur.* si Sponsus amitteret oculos, nasum. C. Ma. deformitas,

D

mitas,

mitas, quæ tantum minuit formositatem. *N. Ma.* pulchritudo corporis & formositas non ita curatur in viris, sicut in foeminis: unde stibium & fucus, qui in foeminis tolerantur, virum potius deturpant, quam ornant. Ad 2. *dist.* iterum *Ma.* si sufficiat quæcunque deformitas, & modico tantum tempore durans, v. g. pallor ex levi infirmitate ortus. *C. Ma.* Si tantum sufficiat deformitas stabilis, & quæ non solius sponsi, sed etiam Judicis arbitrio sit magna. *N. Ma.* Ad 3. adverto cum Sanch. Palao, & aliis communiter, Confessariis & Judicibus cautè hic procedendum, nec facile vel statim credendum, quod sint orituræ inimicitia stabiles, scandala &c. quæ subinde tantum simulantur, vel consistunt in folis minis, vel facile tolluntur; cum experientiâ teste, postquam primus impetus deferbuit, & Matrimonium est contractum, in nihilum recidunt, & animi facile reconciliantur, præsertim si sponsi post contractum conjugium sint valde concordēs. Raro itaque, nisi sit notabilis disparitas status inter sponso, periculum præsumum inimicitiarum, discordiarum, scandalorum, causa sufficiens est dissolvendi Sponsalia; cum ob periculum incertum pars altera certo suo jure privari non debeat. *arg. c. 65. de R. J. in 6. Ad 4.* Contradictio parentum (vel aliorum, a quibus unus Sponsorum multum dependet) per se non est causa solvendi Sponsalia, imò parentes peccant impedire volendo absque iusta causa Matrimonium post contracta etiam se insciis aut invitis Sponsalia; potest tamen esse per accidens, si nempe sit contradictio constans, & jure fiat, præsertim si accedant seriæ minæ de exhæredando, vel privando notabili parte hæreditatis, vel dote, aut de totaliter derelinquendo, officio auferendo vel negando &c. ut si Matrimonium vergeret in opprobrium parentum, dedecus familiaris, eò quod Sponsalia facta sint cum parte indigna, notabiliter dispari &c. qua de causa graviter offendi, contristari, ac proin iuste se opponere possunt parentes &c. quia facile oriuntur perpetuæ inimicitia, ac inter ipsos etiam conjuges continua jurgia & aversiones, postquam stultus amor & libidinosus deferbuit, ac mens serena inconvenientiam videre incipit, cæcùmque detestari factum. Imò si ita iuste contradicant parentes, & hæc contradictio jam existit, vel prævideri facile potuit tempore contractum Sponsalium, ipso jure fuerunt nulla, utpote inducentia ad rem illicitam; cum tali casu Matrimonium esset contra pietatem & charitatem parentibus debitam, quin & contra justitiam, si comparis esset talis, cui sine probro & dedecore parentum jungi non posset. Item iusta resiliendi causa est, si parentes efficaciter minitarentur prolem exhæredare usque ad legitimam, si huic, etiam digno, & non notabiliter inæquali nubat. Sed notandum, quod in his casibus sit facultas resiliendi tantum penes illum, qui minas non patitur, &

simul non præcivit aut prævidit tempore Sponsaliorum periculum exhæredationis, & gangæ dotis, privationis officii &c. quia si prævidit vel præcivit, non censeretur adesse mutatio. Pars autem illa, quæ patitur tales minas, non habet iustam causam resiliendi, si comparis iis non obstantibus vel eam ducere, ac statui conformiter sustentare possit ex aliis mediis (quod bene notandum) cum comparis mutationem non sit passa: Jura autem facultatem resiliendi dederint in favorem partis mutationem non passæ, uti communiter docent Auctores. Sanè si persona minas patiens resiliere possit, præberetur ansa instigandi parentes, ut moneatur exhæredationem usque ad legitimam &c. si huic nubat, & sic dissolvendi probitu Sponsalia in præjudicium comparis. Vnde hac re præ aliis P. Reiffenstuel a. n. 7. usque ad 294. Ad 5. patebit ex quæsto seq.

Quæres, an à Sponsalibus resiliere liceat illi, qui post ea contracta sit notabiliter diminutior nobilis &c.? Affirmat quidem Hurtad. Amicus, Perez, Illung, Wex, & Schmier a. n. 7. Nihil verò determinare audent Tambour, Gobat & Sporer. Ego cum Sanch. l. 1. d. 7. n. 7. & communi & negativè; quia universim facultas resiliendi datur tantum periculi, non mutati, non verò illi, quæ mutationem subit, ut patet ab inductione in lepra, sævitie, paupertate &c. superveniente; ergo neque in hoc casu potest repudiari persona, penes quam mutatio nulla reperitur, ab illo qui factus est ditior, nobilitate vel dignitate auctus. Confirmatur; si quis posset propter augmentum divitiarum &c. resiliere, tunc ideo, quia posset nunc habere meliores nuptias, & sic difficile accideret ducere minus divitem, ignobilem &c. Sed hoc probatur nimium; sequeretur enim, quod toties daretur facultas resiliendi, quoties se offerret sponsa ditior, aut nobilior, distincta à prior.

Oppones 1. In dicto casu pars altera manens pauper vel ignobilis mutatur respectivè, & comparative ad compartem, respectu cuius sit vilior, ita ut, si hæc inæqualitas fuisset prævisa, non fuissent contracta Sponsalia. 2. Etiam hæc inæqualitas sponso causare potest infelices exitus & contemptum compartem pauperis: ergo est sufficiens causa solvendi Sponsalia. R. ad 1. Ista mutatio respectiva, si altera persona in se & ex parte sui mansit in pristino statu, non sufficit ad ipsam jure jam quæsito privandam, licet, si dicta inæqualitas fuisset prævisa, non fuissent cum ipsa inita Sponsalia: sicut Sponsa non potest propterea repudiare sponsum, quod ipsa nunc sit facta notabiliter formosior, quam fuerit tempore Sponsalium: non obstante, quod cum hoc Menalca vel Mopsos non contraxisset, si suam formositatem prævidisset. Ad 2. Licet per accidens & irrationabiliter pars divitis aucta possit infollescere; tamen propterea non debet altera privari suo jure absque omni sua culpa, aut defectu ex parte sui detecto. Deinde *dist. Conf.* est suf.

est sufficiens causa solvendi Sponsalia ex parte pauperis, si ejusmodi incommoda praevideat vel metuat, petita etiam aliqua compensatione. *C. Conf. ex parte illius cui novae divitiarum, nobilitas &c. supervenere. N. Conf.*

⁷⁰ Dico 10. Sponsi, si velint mutuo consensu dissolvere Sponsalia, vel ab iis recedere ob aliquam ex allatis causis, non indigent auctoritate Judicis Ecclesiastici, saltem per se, & si de causa sufficienter constet. Pirhing *n. 65.* cum communi: quia ex nullo Jure probatur necessitas adhibendi dictam auctoritatem: & Sponsalibus tacita inest conditio, nisi iusta dissolvendi causa intervenierit: ergo ea interveniente non obligant: cur ergo ab iis recedere non liceat propria auctoritate? Neque obstat *c. 7. de despons. impub.* ubi impuberes, qui pubertatem adepti reclamant, jubentur separari iudicio Ecclesiae, quia id solum jubetur pro casu, quo per accidens coram Judice Ecclesiastico reclamant seu resiliunt pubertatem adeptus. Minus obstat *can. 1. caus. 33. q. 2. c. 12. de despons. impub. c. 3. de divor.* cum loquantur de Sponsalibus de praesenti, seu de Matrimonio, à quo nec ob causam certam & liquidam invaliditatis sine auctoritate Ecclesiae licet recedere; non verò extendenda sunt ad Sponsalia de futuro, etiam publica, cum sit dispar ratio in Matrimonio, utpote quod ex natura sua est indissolubile: consequenter, si semel in facie Ecclesiae sit contractum, recte prohibetur dissolvi absque auctoritate Ecclesiae, cum facile posset oriri aliud scandalum. Dixi tamen 1. per se, nisi nempe obstat speciale statutum, aut consuetudo, vetans dissolutionem Sponsalium publice contractorum, vel postea publicatorum, etiam mutuo consensu, vel recessum unius partis, sine interventu cognitionis de causa in Iudicio Ecclesiastico: & sic in Dioecesi Constantiensis notiorum Sponsalium dissolutio propria auctoritate est casus reservatus teste Gobat in *Theol. Experim. n. 10. de Sponsal. n. 262.* Eadem prohibetur in Rituali Dioecesis Frisingensis teste Reiffenstuel *n. 208. & 310.* Aut nisi per accidens oriretur scandalum ex dissolutione vel recessu privato. Dixi 2. si de causa sufficienter constet, seu moraliter certum sit, quod existat causa, eaque sufficiens sit. Si vel de existentia vel sufficientia dubium foret, recurri utique deberet ad Iudicem Ecclesiasticum; quia nemo est iudex in propria causa, & nemo ex causa incerta deturbatus est à possessione juris jam quaesiti, ac resiliens propria auctoritate exponeret se periculo gravis injuriae adversus alterum committendae. Sed hinc

⁷¹ Quæres, quomodo constare debeat de causa, ut liceat recedere à Sponsalibus? R. 1. si causa præcisè sit talis, ut præbeat facultatem resiliendi, ut est v.g. fornicatio, morbus &c. superveniens, non verò impedit vel dirimit Matrimonium ex se, requiritur plena probatio, quæ fit per duos testes omni exceptione majores &c. saltem pro foro externo: quia non est ratio recedendi à com-

muni Juris dispositione, quæ requirit plenam probationem, quando agitur de præjudicio tertii. *c. 4. & 23. de testib. l. 9. C. eod. R. 2.* Si causa resiliendi sit impedimentum Matrimonii, sive dirimens sive impediens, v.g. si allegetur affinitas orta ex copula cum sanguinea Sponsæ, vel votum castitatis Sponsalia antecedens &c. sufficit semiplena probatio, etiam per famam, vel testem unum, etsi non omni exceptione majorem, vel licet mulier sit, vel propriam alleget turpitudinem. *c. 22. eod. c. 12. h. t. c. 2. de conf. & affin.* quia agitur de vitando peccato, & animæ periculo. Si tamen Sponsalia essent jurata, contra ea non sufficeret unus testis, nisi foret omni exceptione major, Sanch. *l. 2. d. 71. n. 8.* Gutierrez, Palao &c. Dices: ad dissolvendum Matrimonium non sufficit unus testis, omni etiam exceptione major, deprensus de impedimento dirimente. *c. 1. eod. c. licet 47. de testib.* quamvis etiam agatur de vitando peccato futuro: ergo nec ad dissolvenda Sponsalia. R. *N. Conf.* quia, quando impugnatur Matrimonium, impugnatur vinculum, quod de se indissolubile est, & simul jus alterius, non modò quaesitum, sed etiam jam possessum: quæ non contingunt in casu, quo agitur ad dissolvenda Sponsalia, & Matrimonium futurum impediendum.

De Matrimonio.

SUMMARIUM.

72. Matrimonium activè & passivè sumitur.
73. Consideratur ut Contractus, & ut Sacramentum.
74. Ejus causa efficiens, materialis, formalis, finalis.
75. Dividitur in Legitimum, Ratum, & Consummatum.
76. Quæ quæstiones hic sint decidende.
77. 78. Potest à Fidelibus absolute contrahi in ratione contractus, & ut Sacramentum non sit.
79. 80. Utr & sub conditione servandi castitatem.
81. Non tamen à parentibus loco liberorum tantum.
82. Parentum consensus non requiritur ad valorem.
83. Qui absque iusta causa non est denegandus.
84. 85. Rectè contrahitur per Procuratorem.
86. Consensus Matrimonialis debet esse verus &c.
87. Et simultaneus moraliter.
88. Fictè contrahens ad quid teneatur.
89. 90. Sufficiens restaurat Matrimonium postea consentiens absque novo consensu compartis.
91. Alia impedimenta Matrimonii impediencia, alia dirimentia.
92. Impediencia quæ.
93. Dirimentia quæ.
94. Alia sunt Juris Naturalis, alia Positivi.
95. 96. Solus Papa statuere potest dirimentia, & consuetudo.
97. Utr & tollere.